

Outi Maija Hakala

Performanssia museossa - vihdoin!

Aboa Vetus & Ars Nova -museon alakerran täyttänyt, suomalaista performanssitaideita esittelevä näyttely, on ollut kevään museotapaus. Tekstissä lähestyn näyttelyä ja sen teoksia erityisesti museotilan käytön ja näyttelyn rakentamisen kannalta.

Ennen, tässä ja nyt!

Tässä ja nyt – Performanssitaide Suomessa -näyttely on läpileikkaus maamme performanssitaiteen kehitykseen, tekijöihin ja teoksiin. Performanssitaiteen kaivattu laajempi esittely kattaa teoksia varhaisimmista 1960-luvun happeningeistä aina tähän päivään asti, kirsikkana kakun päällä ovat museossa esitettävät live-performanssit. Ne edustavat nykytaidetta ja samalla tuovat performanssin osaksi näyttelyä omimpana itsenään, elävänä taidemuotona. Tässä ja nyt on oivaltava nimi näyttelylle. Siihen kiteytyy performanssille tyypillinen ominaisuus tapahtua ajassa ja paikassa. Performanssin ideaali kokeminen vaatii useimmiten fyysistä ja henkistä läsnäoloa, esiintyjän ja yleisön yhdessä jakamaa hetkeä.

Outi Heiskasen performanssi päätti näyttelyn ja houkutteli paikalle runsaan yleisön.
Kuva: Outi Maija Hakala

Elävästi museoitu taide

Juuri tuo taiteenlajin elävä luonne muodostaa haasteen sen tuomiselle museoon. MoMa:ssa asia ratkaistiin live-esityksillä, kun Marina Abramovicin varhaisemmat työt rekonstruoidiin paikan päällä työskentelevien taiteilijoiden avulla. Autenttinen paikan päällä esittäminen on kuitenkin vain

yksi tapa tuoda performanssi näyttille. Esittämismuodon valitsemisen lisäksi Ars Novan näyttelyn tuottamisresurssit ovat MoMa:a vaatimattomammat, minkä vuoksi jo tehdyt teokset oli luonnollista esitellä tallenteina, kuten videoina, valokuvina ja performansseissa käytettyjen esineiden avulla. Pahimmillaan tämän kaltainen näyttelyaineisto voi rakentua tietokoneen näytöistä ja selittävästä teksteistä huone huoneen perään. Nyt näin ei kuitenkaan ollut; näyttely muodosti selkeän ja ilmavan kokonaisuuden, josta välittyi myös taiteilijoiden kehollisuus, ajallisuus ja läsnäolo performanssiensa tekohetkellä.

Ars Novan tila muodostuu peräkkäisistä huoneista, joiden kehämäinen kiertyminen mahdollistaa luontevan reitin esitellä taidemuoto kronologisesti. Näyttelyn alkupuolella osansa ansaitusti saavat pioneerit, kuten Jack Helen Brut, Homo \$ ja Record Singers. Taiteenlajin nuoruutta ja marginaalisuutta maassamme kuvaa mielestäni hyvin, että Homo \$:n Annette Arlanderin uudempi luonnon hidasta muutosta ja paikoillaan olevan ihmisen pitkäjänteisyyttä kuvaava videoperformanssi Härän vuosi – Ratsastan poijulla päättää näyttelykierroksen. Samalla Arlander edustaa maamme performanssitaiteen pitkäaikaista tekijää ja taiteenlajin jatkuvuutta.

Tekniikan ilot ja kirot

Näyttelyripustus on väljä ja noudattaa tavanomaista kuvataiteen esille panoa. Videoprojisoinnit heijastuvat suurina kuvapintoina maalauksenomaisesti seinille. Tilaa rytmittävät mausteisen sävyiset seinät, jotka sisältävät teos- ja taiteilijaesittelyjä. Pienemmät televisioruudut tuovat vaihtelua massiivisille projisoinneille ja niiden käyttö rinnastaa toisinaan teoksen esitystekniikkaan, joka hallitsi niiden tekoaikana. Televisiosta nähtävä Irma Optimistin Only for the Money on tästä oiva esimerkki. Videot vaativat katsojalta paitsi reilua pysähtymistä, myös oikeaa ajoittumista näyttelytilaan. Teosten ymmärtämisen kannalta niiden näkeminen kokonaisina alusta loppuun olisi toivottavaa, yleisöystävällistä sekä tekijää ja teosta kunnioittavaa. Tämän vuoksi olisikin miellyttävää, että kävijällä olisi tilaan saapuessaan mahdollisuus itse käynnistää teos. Se edellyttää paitsi järjestäjiltä selkeää ja toimivaa tekniikkaa käyttöönsä, myös yleisöltä teknistä osaamista ja aktiivisuutta painaa nappulaa. Nykymaailmassa tämä lienee mahdollista, jos ei nyt heti, niin ainakin lähitulevaisuudessa.

Kuvassa tiivistyy näyttelyarkkitehtuurin luonne ja erilaiset tavat, joiden avulla performanssi jää koettavaksi myös live-esityksen jälkeen.

Kuva: Timo Takala

Salonkikelpoisuusmietelmiä

Ripustusta rikastuttavat myös performansseissa käytetyt esineet. Esimerkiksi Harri Larjoston Jokainen kantaa pommiaan -teoksen puupommi sekä Antti Laitisen Three Stones, kivet, joiden kaivamiseen taiteilija oli käyttänyt 7 minuuttia, 7 tuntia ja 7 päivää, asettuvat tilaan veistosten lailla. Mimosa Pale on yksi suosikkini maamme performanssitaiteilijoista. Hänen teoksensa tuntuvat spontaaneilta ja raikkailta. Siksi olin hieman pettynyt Ars Novassa esillä olleisiin vesipulloihin. Ne oli rei'itetty ja yhdistetty toisiinsa nippusiteillä. Tiesin saivartelevani, kun koin, että rei'istä ulos valuva vesi kirjaimellisesti vesitti Nuagen, yhden ihailmistani performansseista. Kenties taiteilija oli halunnut tuoda museotilaan esteettisen ja siistin version pullosateenvarjosta. Teoksen muokkaaminen sai minut pohtimaan museotilan käyttöä ja sen asettamia vaatimuksia: oliko performanssia varten teipaten koottu pullosateenvarjo liian kepeä arvokkaaseen tilaan? Eikö performanssia sopinut esitellä museossa sellaisena, kuin se oli jossakin muualla ansiokkaasti toteutettu?

Näyttelynäkymä, etualalla Harri Larjoston pommi.
Kuva: Timo Takala

Oli niin tai näin, on hienoa, että suomalainen performanssitaide pääsi näyttävästi ja ansaitusti esille. Nautin näyttelystä ja toivon, että niin teki myös lukuisa joukko museossa vierailijoita. Performanssin nostaminen esiin oli rohkea valinta Aboa Vetus & Ars Nova museolta, joka onnistui rakentamaan haasteellisesta taidemuodosta herkullisen näyttelyn.

Tässä ja nyt – Performanssitaide Suomessa
1.2.-28.4.2013 Aboa Vetus & Ars Nova, Turku

Kirjoittaja on turkulainen TaM ja FM kouluttautunut free lancer taiteilija.

